

Arviointikertomus 2022

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunnan toiminta.....	3
2. Henkilöstö.....	3
3. Katsaus keskeisiin painopisteisiin.....	4
3.1 Elinvoima.....	4
3.2 Hyvinvointi ja osallisuus.....	4
3.3. Talous.....	6
4. Investointien toteutuminen.....	6
5. Hallintokuntien toiminnasta.....	6
5.1 Kunnanhallitus.....	6
5.2 Sivistyspalvelut.....	7
5.3 Tekniset palvelut.....	7
6. Kuntakonserni.....	7
- Kiinteistö Oy Keskiväli.....	7
- Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy.....	7
7. Yhteenveto.....	8
8. Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely.....	9
9. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	9

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, onko kunnan toiminta ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista. Tämä arviointikertomus koskee vuotta 2022.

Tarkastuslautakuntaan kuuluivat tilikaudella 2022 seuraavat jäsenet sekä heidän varajäsenensä:

Timo Kuoksa, puheenjohtaja	(Satu Kettunen)
Eero Kantola, varapj.	(Esa Vihavainen)
Johanna Halme	(Jatta Mikkonen)
Johanna Purho-Ruotsalainen	(Anssi Turtiainen)
Liisa Torniainen	(Tarmo Noren)

Tarkastuslautakunta on seurannut toimielimien toimintaa pöytäkirjojen perusteella ja kuullut kokouksissaan kunnanjohtajaa, hallinto- ja talousjohtajaa, sivistysjohtajaa, muita viranhaltijoita ja kunnanhallituksen puheenjohtajaa.

Tarkastuslautakunta on tutustunut toimintaan, vuoden 2022 talousarvioon ja taloussuunnitelmaan 2022–2024 sekä tilinpäätökseen 2022. Tarkastuslautakunta on tutustunut kunnan henkilöstökertomukseen 2022, laajaan hyvinvointikertomukseen 2017–2021 hyvinvointisuunnitelmaan 2021–2025.

Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista sekä kunnan koko toimintaa on arvioitu saatujen selvitysten, tilinpäätöksen, henkilöstökertomuksen sekä muun aineiston perusteella.

Tilintarkastajan toiminta

Kunnan tilintarkastusyhteisönä toimi tilikaudella 2022 Mikkelin Tilintarkastus Oy, päävastuullisena tilintarkastajana JHT, HT Mika Mikkonen.

Tarkastuslautakunta seurasi tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista. Tilintarkastaja esitteli lautakunnalle tarkastussuunnitelmansa ja raportoi tarkastuslautakunnalle tilikautta 2022 koskevista asioista.

Sidonnaisuuksien valvonta

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu valvoa luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Lautakunta käsitteli ja saattoi valtuustolle tiedoksi tilikaudella 2022 sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

2. Henkilöstö

Työtehtävien muuttuminen ja koronan jälkeinen aika on vaatinut henkilöstöltä sopeutumista, venymistä ja jaksamista. Henkilöstölle kiitos.

Koronatestien jälkeen henkilöstöä ohjeistettiin olemaan poissa omailmoituksen nojalla. Tämä vaikutti lyhytaikaisien poissaolojen määrään. Työtehtävissä tapahtuneiden työtapaturmien määrän kasvu on huolestuttavaa. Työnohjausta ja työturvallisuutta tulee parantaa.

Henkilöstön hyvinvoinnin ja työtehtävissä onnistumisen tulisi olla myös muuttuvassa organisaatiossa jokapäiväistä toimintaa. Yhden ammattityöntekijän työalueet ovat organisaation kannalta riskitekijä. Työryhmät ja henkilöstön moniosaaminen lisäävät mahdollisuuksia kehittää työtapoja.

Koulutuksen tarve on lisääntynyt. Omaehtoisesta koulutautumisen tukeminen ja työtehtäviin liittyvän täydennyskoulutuksen järjestäminen ovat lisänneet merkittävästi koulutuspäiviä.

Poikkeusaikoina työtehtäviin tulleista muutoksista on usein muodostunut uusi normaali. Tarvitaan moniosaajia ja valmiuksia, itseohjautuvasti olennaiseen keskittymistä.

3. Katsaus keskeisiin painopisteisiin

3.1 Elinvoima

Yritysten menestyminen ja uusien yritysten saaminen sekä ammattitaitoisen työvoiman saaminen yrityksiin vaativat jatkuvaa ja määrätietoista yhteistyötä. Elinkeinoelämän vahvistamiseksi on lisätty yhteistyötä yrittäjähdistysten ja yrittäjien kanssa.

Kunnanhallituksen apuna toimii elinkeinopoliittinen neuvottelukunta. *Mitä sinulle kuuluu?* -puhelinkampanja tavoitti 162 yrittäjää. Valtuusto hyväksyi kunnan ja yrittäjäjärjestöjen yhteisen Elinvoimalupauksen. Elinvoimakkehittäjä palkattiin *Innovaatiota ja elinvoimaa Mäntyharjuun* -hankerahoilla.

Työpaikkojen määrä Mäntyharjussa on kääntynyt vuosina 2021 ja 2022 pieneen kasvuun. Työvoiman vuosittainen jyrkkä väheneminen on pysähtynyt, Mäntyharjuun on muuttanut uusia työikäisiä.

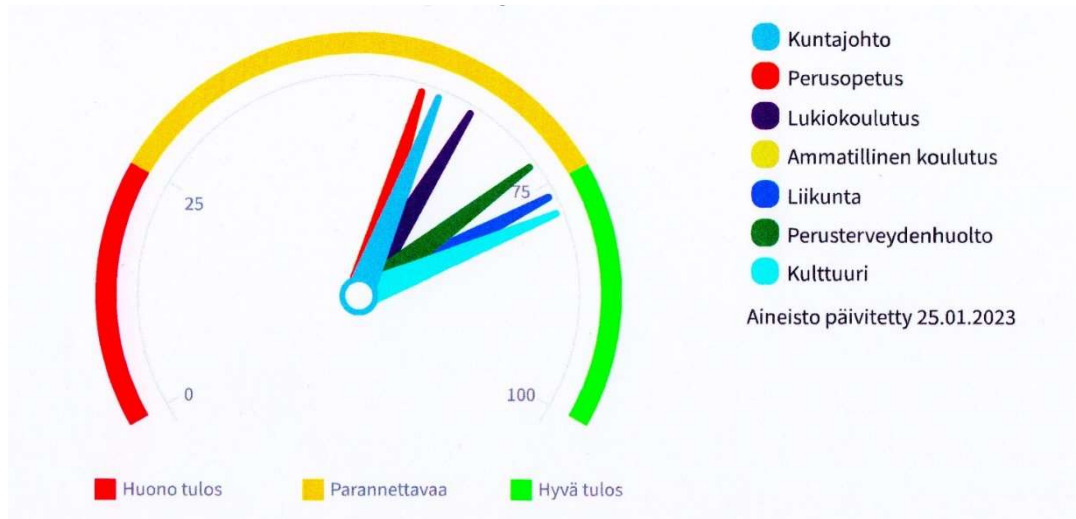
Työpaikkaomavaraisuus on kasvanut (94,6 % v. 2021) ja työttömyys on pienentynyt (9,9 % joulukuun 2022). Nuorisotyöttömyys pysyy sitkeästi korkeana, joulukuussa 2022 alle 25 -vuotiaiden työttömien osuus oli 15,6 % (Kangasniemellä 8,3 % ja Juvalla 7,1 %)

3.2 Hyvinvointi ja osallisuus

Tarkastuslautakunta on tutustunut kunnan laajaan hyvinvointikertomukseen 2017–2021 (tarkemmin [hyvinvointikertomus.fi](https://www.mantynharju.fi/hyvinvointikertomus)) ja hyvinvointisuunnitelmaan 2021–2025, jonka painopisteitä ovat terveelliset elämäntavat, mielen hyvinvointi ja osallisuus. Hyvinvointiin ja terveyteen voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevällä toiminnalla.

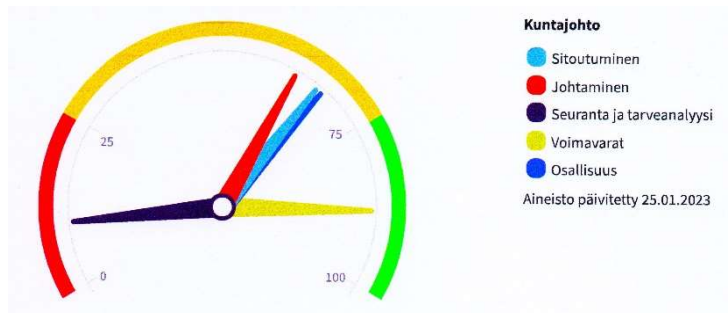
Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen TEAviisari tukee terveyden edistämistyön suunnittelua ja johtamista. Miten kunnan toteuttamat palvelut vahvistavat kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia?

Tutustu osoitteessa: <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?r=KUNTA507>

Vertailua Juvan, Etelä-Savon ja koko maan vastaaviin tuloksiin.

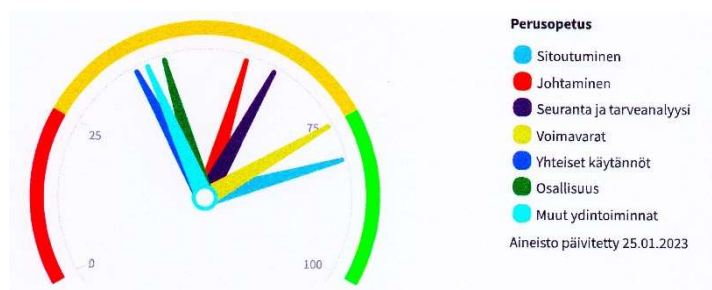
	Mäntyharju	Juva	Etelä-Savo	Koko maa
Kaikki sektorit	67	66	67	68
Kuntajohto	59	71	69	79
Perusopetus	57	59	66	64
Lukiokoulutus	63	..	65	66
Liikunta	76	58	64	72
Perusterveydenhuolto	72	72	67	70
Kulttuuri	78	78	66	66

Seuranta ja tarveanalyysin parannuskohteita:

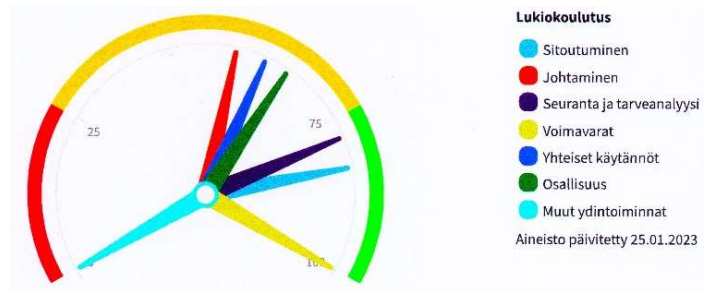
- kuntajohdon raportointi valtuustolle,
- valtuuston osallisuus
- johtoryhmän seuranta

	Mäntyharju	Juva	Etelä-Savo	Koko maa
Kuntajohto	59	71	69	79
Sitoutuminen	66	57	62	80
Johtaminen	62	75	65	76
Seuranta ja tarveanalyysi	10	60	79	87
Voimavarat	88	88	73	78
Osallisuus	67	75	65	71

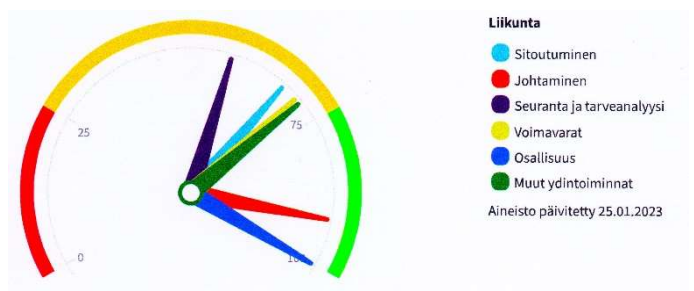
Perusopetuksessa on tehostettavaa:

- yksinäisyyden vähentämissä
- kouluruokailun järjestämisessä
- oppilaiden ja huoltajien osallisuudessa

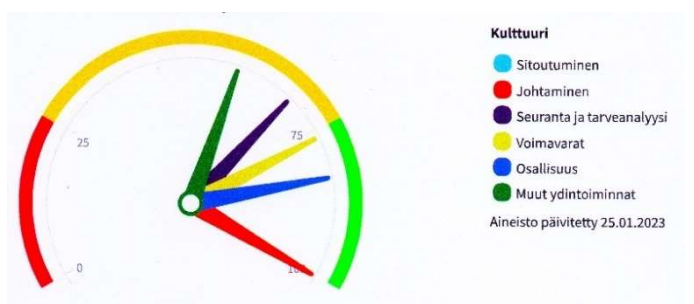
Lukiokoulutuksessa odotetaan:

- koulupäivän liikuntaa lisääviä toimenpiteitä
- huoltajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä
- opiskeluympäristön terveyden ja turvallisuuden, sekä opiskelu yhteisön hyvinvoinnin tarkastusta

Liikuntapaikat ovat erinomaisessa kunnossa ja järjestötoiminta on aktiivista.

Vielä voidaan parantaa: yhteenveto hyvinvointikertomuksesta, toiminnan seuranta ja vaikutuksen arviointi.

Pienellä kunnan taloudellisella panoksella, sekä hyvin johdettuna, on saatu näkyvää, aktiivista järjestötoimintaa. Mäntyharju on kulttuurikunta. Parannettavaa: seuranta ja tarveanalyysi, yhteenveto hyvinvointikertomuksesta

Jokaisella viisarilla on kirjallinen tarkennus terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

3.3. Talous

Tavoitteena tulee olla työllisyyden parantaminen ja verotulojen kasvu. Tarvitaan aktiivista yhteistyötä ja verkostoitumista, niin kunnan sisällä kuin kuntien ja maakunnan kanssa, turvaamaan kestävästä kehitystä ja järkevää sopeutusta. Toimintamenot on sopeutettava ennakoitaviin tuloihin. Parempien aikojen toivominen ei auta.

Toimintatuotot 6,623 M€

(v. 2021 vastaavasti 5,791 M€).

Toimintakulut -42,781 M€

(v. 2021 vastaavasti -42,541 M€).

Verotulot 25,039 M€

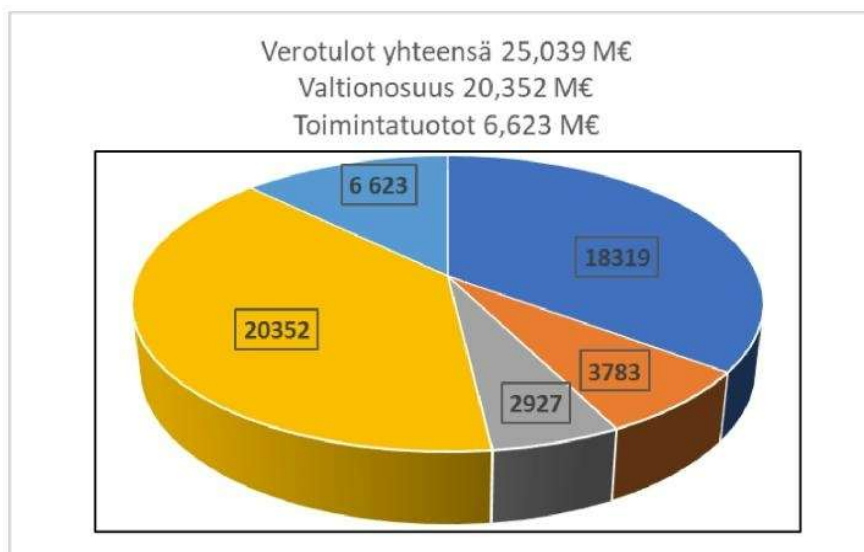
- kunnallisveroa 18,319 M€ (16,886 M€)

- yhteisövero 3,793 M€ (4,039 M€)

- kiinteistövero 2,927 M€ (2,822 M€)

Vuoden 2022 verotulojen kasvuun vaikutti yleinen talouskehitys ja hyvä työllisyys Mäntyharjussa.

Valtionosuus 20,352 M€ (19,544 M€)

Vuoden 2022 investoinnit olivat vain 0,901 M€ (talousarviossa varattu 1,770 M€).

Verotuloja kertyi 1,951 M€ talousarviota enemmän ja samoin valtionosuuksia 0,340 M€.

Tilinkauden tuloksessa on ylijäämää 1,368 M€. Taseessa kertynyttä ylijäämää vuoden lopussa oli 6,687 M€.

Lainat ja vastuut

Lainoja lyhennettiin vuoden aikana 1,903 M€. Vuoden lopussa peruskunnalla oli lainaa 20,278 M€ (22,181 M€). Lainat on suojattu edullisesti pitkäaikaiseen kiinteään korkoon, keskimääräinen korko 0,92 %.

Omavaraisuusaste on 46,2 % (v. 2021 43,0 %). *Vasta yli 70% on hyvä ja alle 50% on heikko.*

Suhteellinen velkaantuneisuus 48,4 % (54,9 %), *vähimmäistavoitteena on alle 50 %.*

4. Investointien toteutuminen

Investoinneissa oli hiljainen väli vuosi, kokonaisinvestoinnit olivat yhteensä 0,901 M€.

Uuden kiinteistöstrategian valmistumista odotetaan. Kunnan on huolehdittava säilytettävien rakennusten kunnosta ja luovuttava käytön kannalta tarpeettomista kiinteistöistä. On huomioitava käyttötaloutta rasittava korjausvelka.

5. Hallintokuntien toiminnasta

5.1 Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen sisäiset ristiriidat ja luottamuspuola kunnanhallituksen ja viranhaltijoiden välillä ovat vaikeuttaneet ja hidastaneet päätöksentekoa.

Kehitystyö ja valmistautuminen tulevaan on jäänyt taka-alalle. Älykäs sopeutuminen, varautuminen tulevaan vaatii suunnitelmat muutoksista, pysyviä rakenteellisia ratkaisuja. Ylijäämä antaa muutokselle siirtymäajan.

Kuntalaisten toiveena on viestinnän parantaminen ja päätöksenteon avoimuuden lisääminen.

Toimintasuunnitelman tavoitteiden tulee olla selkeämpiä ja toteutus mitattavissa. Todetut puutteet ja perustelut kirjataan, tarvittaessa korjataan.

5.2 Sivistyspalvelut

Yhtenäiskoulu kunnan ainoana peruskouluna on vakiinnuttanut toimintaansa.

Koulukuljetusten kilpailuttamisessa oli todellisia vaikeuksia, joita on käsitelty sivistyslautakunnassa.

Tiedottamisen vaikeus tuli todelliseksi. Hankintaosaaminen pyrittiin turvaamaan alihankintana Sansia Oy:n avulla. Pitkän valmistelun jälkeen Sansia Oy teki sopimuksen tarjouksen voittaneen Majet Oy:n kanssa. Valituksen ja hankintalain pykälien noudattaminen viivästyttivät käynnistämistä. Majet Oy ei kyennyt suoriutumaan koulukuljetuksista ja tilanne johti kaaokseen. Tilanteeseen varautumaton viestintä sai rajua kritiikkiä oppilaiden vanhemmilta ja kuntalaisilta.

Perusopetuksen oppilasmäärä on vähenemässä, mikä lisää painetta useamman aineen opetuskelpoisuuteen samalla opettajalla. Kunta kannustaa kaksoispätevyyden hankintaan ja täydennyskoulutukseen osallistumiseen.

Lukion asema Mäntyharjun ja lähialueen nuorten ainoana toisen asteen koulutuksena on tärkeä. Voidaanko yhteistyötä peruskoulun aineopetuksen kanssa lisätä riittävän tuntimäärän turvaamiseksi opettajille?

Vapaa sivistystyö ja kirjastopalvelut ovat uudistuneet. Myönteistä on toiminta sekä kunnan elinvoiman että kuntalaisten osaamisen ja osallistumisen vahvistamiseksi.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sivistyspalvelut tukevat hyvin kulttuuri- ja liikuntajärjestöjen monipuolista toimintaa ja toteuttavat kunnan strategiaa siihen kirjattujen painopisteiden mukaisesti.

5.3 Tekniset palvelut

Tarkastuslautakunta on useissa arviointikertomuksissa huomauttanut kiinteistöstrategian päivittämisen välttämättömyydestä. Strategia on edelleen työn alla.

Rakennusten korjausvelka kasvaa vuosittain. Kunnossapito ja käyttökustannukset rasittavat käyttötaloutta, myöhemmin purkukustannukset ja alaskirjaukset.

Elinkeinotoimen ulosvuokraus. Vuokrataso kaikissa kiinteistöissä tulee saada vertailukelpoiseksi ja sopia yhdenvertaiset vastuut vuokralaisille. Yksittäisten kohteiden vuokra ei vastaa kuluja, mikä on EU:n tukisääntöjen vastaista.

Vesihuoltolaitos on kunnan kirjanpidossa oma taseyksikkönsä, joka vastaa toiminnastaan, tuloista ja menoista. Liikevaihto oli 886 916 €, tilikauden tulos oli ylijäämäinen 42 180 €.

6. Kuntakonserni

Kunnan 100 % omistamia kiinteistöjä on kaksi, Kiinteistö Oy Keskiväli ja Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy. Kunnan osuus Essotesta oli 6,64 % ja Vaalijalasta 3,14 %, samassa suhteessa myös vastuu.

Kiinteistö Oy Keskiväli

Asuntojen käyttöaste oli 96,94 %, asuntoja tyhjänä 9 kpl.

Korjausvelka on tiedostettu ja se vaatii jatkuvaa seurantaa ja työtä. Kun asunto jää tyhjäksi, sille suoritetaan tarkastus ja tarvittavat korjaustyöt.

Kiinteistö Oy Keskivälin kertynyttä alijäämää -7 031 €. Lainamäärä 3,405 M€.

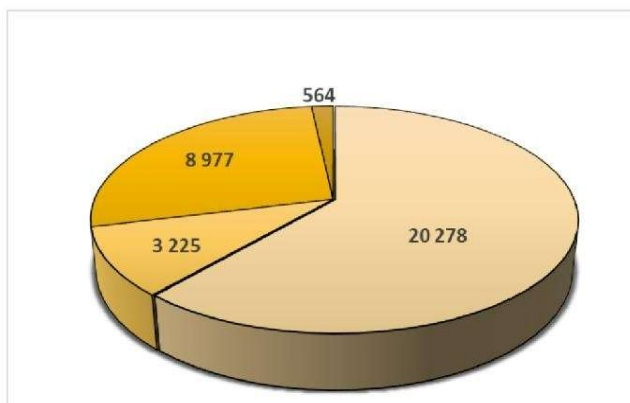
Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy

Käyttöasteet olivat Nokiantie 19 100 % ja Kaupinkangas 100 % ja Pyhävedenranta 75 %.

Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy:n kertynyttä alijäämää -47 448 €. Lainamäärä 1,998 M€.

Kuntakonsernin taseessa vuoden 2022 lopussa lainaa oli 33,044 M€

Peruskunta 20,278 M€
 Keski-Väli Oy 3,225 M€
 (laina 0,180 M€ peruskunnalta)
 Osuus Essote 8,977 M€
 Osuus Vaalijala 0,564 M€

Yrityskiinteistö Oy (laina 1,998 M€ peruskunnalta)

Essoten ja Vaalijalan toiminnot lakkaavat v. 2023 aikana, lainaosuudet, yhteensä 9,541 M€, poistuvat.

7. Yhteenveto

Talous on toteutunut pääosin talousarvion mukaisesti. Kertaluonteiset erät toimintatuloihin pelastivat tilinpäätöksen 1 368 328 € ylijäämäiseksi.

Kunnan hallintoa ja päätöksentekoa on rasittanut luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden luottamuksen puute. Kuntastrategian arvojen mukaiseen uuden kehittämiseen kunnassa ei löydy toimivia sisäisiä yhteistyön rakenteita eikä yhteistyötapoja.

Sivistystoimessa koulukuljetusten kilpailutuksessa käytettiin Sansas Oy:tä. Hankintapäätös kilpailutuksen voittaneen Majet Oy:n kanssa julkaistiin 15.6.2021. Päätöksestä tehtiin hankintaoikaisuvaatimus markkinaoikeuteen. Markkinaoikeus hylkäsi vaatimuksen 19.5.2022.

Koulukuljetusten alkaessa 10.8.2022 kaaos oli täydellinen. Majet Oy ei selviytynyt tehtävistään hankintapäätöksen mukaisesti. Hankintalain ja sopimuksen mukaisten erityisten irtisanomisperusteiden sopimus irtisanottiin 16.9.2022.

Kriisitilanteisiin tarvitaan vastuuhenkilö, jolle viestintä voidaan antaa tehtäväksi.

Teknisten palvelujen työ kiinteistöstrategian valmistumiseksi on loppusuoralla. Korjausvelka kasvaa ja säilytettävien rakennusten peruskorjaustarpeet odottavat päätöksiä.

Tavoitteena vuokratuilla rakennuksille on, että vuokratulot kattavat rakennusten menot. Vuokratasot ja sopimukset on saatava vertailukelpoisiksi.

Teollisuuskiinteistöjen ulosvuokraus yrityksille liian alhaisella vuokralla on EU:n valtiontukisääntöjen vastaista.

Kisalan peruskorjaus- laajennushankkeen tarkastus

Kunnanhallitus nimesi 17.1.2022 kokouksessaan ohjausryhmän Kisalan peruskorjaus- ja laajennushankkeen tarkastukselle, jonka se oli joulukuussa 2021 päättänyt tilata KPMG Oy:ltä. Ohjausryhmäksi kunnanhallitus nimesi itsensä, eli koko kunnanhallituksen, sekä talous- ja hallintojohtajan.

Kunnanhallitus nimesi myös tarkastuksen yhteydessä haastateltavat henkilöt – eli käytännössä samalla myös henkilöt, joita ei haastatella.

Selvityksen objektiivisuutta ja uskottavuutta voidaankin pitää varsin kyseenalaisena.

Mäntyharjun kunta maksoi selvityksestä kunnanhallituksen päätöksellä 54 000 euroa. Selvitys olisi ollut myös hyvä tuoda kunnanvaltuustolle tiedoksi, vaikka se on luovutettu tilaajalle 26.4.2022 ja kunnanhallitus on käsitellyt sitä 9.5.2022.

Kuntalaisten selkeitä toiveita ovat viestinnän parantaminen ja päätöksenteon avoimuuden lisääminen, sekä todellinen vaikutusmahdollisuus.

7. Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely

Toimielimet antoivat valtuustolle 3.10.2022 vastineensa arviointikertomuksessa 2021 esitettyihin havaintoihin. Arviointikertomusten vaikuttavuutta valtuuston työhön pyritään lisäämään.

8. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on lainmukaista sekä taloudellista ja tuloksellista. Kunnanhallitus on päävastuullinen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä.

Mäntyharjun kunnan tarkastuslautakunta

09.05.2022

Timo Kuoksa, pj.

Eero Kantola, vpj.

Johanna Halme

Johanna Purho-Ruotsalainen

Liisa Torniainen

Liitteet

Liite 1: Mäntyharjun kunnan tilivelvolliset 1.1.-31.12.2022

Toimielin

Kunnanhallitus

Viranhaltija

kunnanjohtaja
hallinto- ja talousjohtaja

Sivistyslautakunta

sivistysjohtaja
lukion rehtori
Yhtenäiskoulun rehtori
kansalaisopiston rehtori, kirjastotoimen johtaja
varhaiskasvatuksen johtaja
vapaa-aikasihteeri
kulttuurituottaja
nuorisotyöntekijä

Tekninen lautakunta

tekninen johtaja

Rakennuslautakunta

rakennustarkastaja

Tilivelvollisia ovat lisäksi kyseisten toimielinten jäsenet.